

Κουλές – Οδός Θράκης

Τα ερείπια του κουλέ στην οδό Θράκης (1916)¹

Όπως κάθε βαλκανική πόλη, έτσι και η Φλώρινα, είχε πυργόσπιτα (κουλάδες, kule = πύργος), έναν αρχαίο και βυζαντινό οικοδομικό τύπο, ο οποίος είχε αναβιώσει από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Πρόκειται για μια μεγάλη λίθινη κατασκευή, σε τετράγωνο σχήμα, η οποία εφάπτονταν στην κυρίως οικία. Η κατασκευή τους, στη συγκεκριμένη περίοδο, αντικατοπτρίζει την κοινωνική ανασφάλεια που επικρατούσε λόγω των ληστών, που λυμαίνονταν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, αλλά, ταυτόχρονα, συμβόλιζε την ισχύ της οικογένειας στην οποία ανήκε. Ως ένα επίπεδο, θα μπορούσε να θεωρηθεί και μια διαμαρτυρία απέναντι στη σουλτανική ή την τοπική κυριαρχία².

Στην Αλβανική συνοικία (Arnaoutska Mahalla) υπήρχε μέχρι τη δεκαετία του 1930, επί της σημερινής οδού Θράκης, ένας μεγάλος κουλές, απέναντι από την οικία του μουφτή της πόλης, Μεχμέτ Χουλουσή Εφέντη. Όπως αναφέρει ο Marcel Cohen³, οποίος επισκέπτεται την περιοχή την περίοδο 1918 – 1919, αναφέρει ότι ο πύργος είναι ένα γεροφτιαγμένο, μεγάλο, αλβανικό σπίτι, το οποίο στέκει ερημωμένο στα ανατολικά της πόλης, κοντά στο ποτάμι. Επισημαίνει ότι μπορείς να προσεγγίζεις τον χώρο από την

¹ Μεκάσης, Δ. (2013). *Ο μεγάλος πύργος στο Βαρόσι και ο Αρναούτικος Μαχαλάς*. Διαθέσιμο στο: http://florineanews.blogspot.gr/2013/10/blog-post_9159.html (Ημερομηνία πρόσβασης 18/4/2016).

² Cerasi, M. (1998). The Formation of Ottoman House Types: A Comparative Study in Interaction with Neighboring Cultures. *Miqarnas*, 15, 116 – 156. Κασκαμανίδης, Ι. (2006). *Η πόλη και οι συνοικίες της Φλώρινας κατά την ύστερη οθωμανική περίοδο*. Μυτιλήνη: Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου (αδημοσίευτη πτυχιακή εργασία), 42.

³ Ο Marcel Cohen (1884-1974) ήταν γλωσσολόγος, καθηγητής της École des langues orientales και της École pratique des hautes études, ειδικευμένος στις σημιτικές και αιθιοπικές γλώσσες. Επισκέφθηκε τη Φλώρινα την περιοχή της Φλώρινας κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και συγγράφει το κείμενο συγγράφει το κείμενο *Villes macédoniennes. Florina – Nevolani*, στο διάστημα Νοεμβρίου 1918 - Οκτωβρίου 1919, το οποίο και δημοσιεύει, μαζί με φωτογραφίες και τοπογραφικά σκαριφήματα της Τοπογραφικής Υπηρεσίας του Γαλλικού Στρατού της Ανατολής, το 1920. Κασκαμανίδης, Ι. (2006). *ό.π.*, 17. Οικονόμου, Αι. (2007). *Συγκριτική διερεύνηση της αρχιτεκτονικής συγκρότησης και της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς των παραδοσιακών κατοικιών του 19^{ου} αιώνα στην Φλώρινα*. Αθήνα: Ε.Μ.Π., Σχολή Αρχιτεκτόνων (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), 66.

οδό Βενιζέλου (σημερινή 25^η Μαρτίου) και θεωρεί ότι οι ιδιοκτήτες του σπιτιού ήταν αλβανοί ευγενείς, οι οποίοι, πιθανότατα, είχαν στην κατοχή τους και χωράφια στη γειτονική πεδιάδα, το οποία καλλιεργούσαν κολίγοι, που διέμεναν στη συνοικία Τσιφλίκι⁴.

Η αλβανική συνοικία, περίπου το 1925. Στα αριστερά διακρίνεται ο κουλές της οδού Θράκης⁵

Ο Δημήτρης Μεκάσης, μεταφέροντας μνήμες παλαιών Φλωρινιωτών, που ως παιδιά έπαιζαν στα χαλάσματα του πύργου, αναφέρει:

Ο πύργος ήταν ένα πολύ γερό κτίσμα από πέτρες και συμπαγή τούβλα. Οι τοίχοι του χοντροί, που άντεχαν και στις κανονιές. Αν και η βάση του πύργου ήταν 50 τετραγωνικά μέτρα περίπου, ο εσωτερικός του χώρος ήταν μικρός, επειδή οι τοίχοι του ήταν πολύ χοντροί. Το ύψος του έφτανε τα 8 έως 10 μέτρα περίπου. Η εξωτερική του πόρτα ήταν πολύ μικρή, και μια εσωτερική πέτρινη σκάλα οδηγούσε στους πάνω ορόφους. Ο πύργος ήταν διώροφος και πάνω οι πολεμίστρες. Τα ταβάνια των δυο ορόφων ήταν ημισφαιρικά, σχημάτιζαν θόλο, φτιαγμένο από συμπαγή τούβλα. Σε κάθε εξωτερική γωνία του κτηρίου υπήρχε ένας πυργίσκος, ο οποίος προεξείχε. Τέσσερις λοιπόν πυργίσκοι και άλλοι δυο, που βρισκόταν στην μέση των δυο μεγαλύτερων πλευρών του πύργου. Το σύνολο των πυργίσκων ήταν έξι και με την κεντρική πολεμίστρα στη μέση του κτηρίου, οι πυργίσκοι ήταν επτά⁶.

Το 1928, ο κουλές αποτελεί αντικείμενο δημοπρασίας, στην οποία έλαβε μέρος και ο Δήμος Φλώρινας, με το ποσό των 30.000 δραχμών, καθώς θεωρούσε ότι η απόκτηση του συγκεκριμένου χώρου θα εξυπηρετούσε τις ανάγκες. Τελικά, ο χώρος

⁴ Cohen, M. (1920). Villes macédoniennes. Florina – Nevolani. *La Géographie*, XXXIV, 109, 111 & 119. Κασκαμανίδης, Ι. (2006). *ό.π.*, 52 & 73.

⁵ Φωτοθήκη Λέσχης Πολιτισμού Φλώρινας.

⁶ Μεκάσης, Δ. (2008). Ο μεγάλος πύργος στο Βαρόσι. *Ελεύθερο Βήμα της Φλώρινας*, 2659, 2. Μεκάσης, Δ. (2013). *ό.π.*

κατοχυρώνεται στον Δήμο και ο κουλές γκρεμίζεται το 1930, επί δημαρχίας Τέγου Σαπουντζή⁷.

Βιβλιογραφία

Cerasi, M. (1998). The Formation of Ottoman House Types: A Comparative Study in Interaction with Neighboring Cultures. *Muqarnas*, 15, 116 – 156.

Cohen, M. (1920). Villes macédoniennes. Florina – Nevolani. *La Geographie*, XXXIV, 109, 111 & 119.

Κασκαμανίδης, Ι. (2006). *Η πόλη και οι συνοικίες της Φλώρινας κατά την ύστερη οθωμανική περίοδο*. Μυτιλήνη: Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου (αδημοσίευτη πτυχιακή εργασία).

Μεκάσης, Δ. (2008). Ο μεγάλος πύργος στο Βαρόσι. *Ελεύθερο Βήμα της Φλώρινας*, 2659, 2.

Μεκάσης, Δ. (2013). *Ο μεγάλος πύργος στο Βαρόσι και ο Αρναούτικος Μαχαλάς*. Διαθέσιμο στο: http://florineanews.blogspot.gr/2013/10/blog-post_9159.html (Ημερομηνία πρόσβασης 18/4/2016).

Οικονόμου, Αι. (2007). *Συγκριτική διερεύνηση της αρχιτεκτονικής συγκρότησης και της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς των παραδοσιακών κατοικιών του 19^{ου} αιώνα στην Φλώρινα*. Αθήνα: Ε.Μ.Π., Σχολή Αρχιτεκτόνων (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή).

Φωτοθήκη Λέσχης Πολιτισμού Φλώρινας.

⁷ Κασκαμανίδης, Ι. (2006). *ό.π.*, 73.